

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Валентина КОНЧАКОВСЬКА / Valentyna KONCHAKOVSKA

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Олена МАКАРОВА / Olena MAKAROVA

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник директора з навчально-методичної роботи

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ БАЗОВИХ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Збройна агресія, що розпочала росія в ХХІ ст. проти України, зруйнувала створену після Другої світової війни, систему колективної світової безпеки. Поставила під сумнів існування, функціонування та роботу міжнародних організацій, які створені забезпечувати мир у всьому світі. Війна в Україні – це проблема не лише самих українців, адже перемога диктатора і тирана може призвести до прагнення силового захоплення інших територій.

Кожен громадянин нашої держави та мільйони інших, хто цікавиться новинами або знає з інших джерел, що відбувається в світі, переконався у безсиллі норм міжнародного права, організацій, основним завданням яких, є забезпечення миру в світі. Крім того, викликає подив, нерозуміння і запитання навіщо декларувати права, правила, принципи тощо, якщо вони лише існують на папері. Питання так і залишаються риторичними. Мова йде саме про норми міжнародного гуманітарного права, які вступають у дію з моменту початку збройного конфлікту. Здавалося б, говорити про насильство, жорстокість, безкарність, звірство по відношенню до мирного населення та військових не було б сенсу, якби ті правила ведення війни, які прийняті на міжнародному рівні мали б пріоритет для агресора.

Умиротворення агресора – головна задача світової спільноти, адже, цілком зрозуміло, що в разі завоювання однієї території, призведе до розуміння всемогутності агресора, що може призвести до більш пагубних наслідків.

Розпочавши війну, РФ продовжує порушувати прийняті правила ведення війни (зокрема, Женевську конвенцію, Додатковий протокол, Статут ООН, Кримінальний кодекс України та інші), тим самим, демонструючи неповагу та байдужість до світової спільноти і жорстокість, насильство, звірство по відношенню до українців.

Особливе місце в міжнародному гуманітарному праві, які утверджені цивілізованими державами задля забезпечення миру і прав людини, займають наступні принципи:

1) **принцип розрізнення**, який полягає в тому, що єдиною легітимною мішенню у війні можуть бути лише комбатанти і військові об'єкти. Дане твердження можемо знайти у ст. 48 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., а саме: «для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти

цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти воєнних об'єктів» [1];

2) **принцип пропорційності**, який полягає у мінімізації випадків руйнувань цивільних об'єктів, а в разі неможливості уникнення руйнувань цивільних об'єктів, шкода має бути пропорційна військовій перевазі.

Даний принцип закріплений у ст. 51 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., а саме : «Цивільне населення як таке, а також окремі цивільні особи не повинні бути об'єктом нападів... Цивільні особи користуються захистом..., за винятком окремих випадків і на такий період, поки вони беруть безпосередню участь у воєнних діях.

До того ж, цивільне населення має особливий статус, а тому обидві сторони мають оберігати його, зокрема:

– цивільне населення як таке, а також окремі цивільні особи не повинні бути об'єктом нападів. Заборонено акти насильства чи загрози насильства, що мають головною метою тероризувати цивільне населення;

– цивільне населення й окремі цивільні особи користуються загальним захистом від небезпек, що виникають у зв'язку з воєнними операціями;

– сторонами мають бути обрані ті засоби і методи досягнення воєнних цілей, щоб звести до мінімуму або до нуля втрати серед цивільного населення і цивільних об'єктів [1];

3) **принцип обережності**, тобто сторона, що здійснює напад, повинна зробити все можливе, щоб упевнитися, що об'єкти нападу є військовими цілями. Вона повинна обрати такі засоби і методи нападу, які дозволять уникнути випадкових втрат серед цивільного населення і випадкової шкоди цивільним об'єктам або хоча б звести їх до мінімуму. Вона повинна утримуватися від нападу, якщо здається очевидним, що викликані ним втрати або шкода будуть надмірними щодо конкретної й безпосередньої військової переваги, яку передбачається отримати [2].

Цілком логічно, що зазначені вище принципи мають дотримуватися кожною зі сторін військового конфлікту чи збройної агресії. Це стосується як сторони агресора, так і сторони, яка захищається.

Підводячи підсумки, з упевненістю можемо констатувати, що усі перераховані принципи та багато інших рф, вторгнувшись на нашу землю, порушувала і далі продовжує порушувати щодня. Кожен громадянин нашої держави, особливо ті, які тримають інформаційний фронт (журналісти, кореспонденти, блогери), можуть навести не одну сотню прикладів жорстокого поводження, звірства, порушення основних принципів та правил ведення війни, які закріплені у зазначених вище нормативно-правових актах та інших міжнародно-правових документах.

Тож, агресоркою порушено кожний з названих принципів, зокрема військові рф навмисно:

– наносять ракетні та інші удари по цивільним об'єктам (багатоповерхові та приватні будинки, торгово-розважальні центри, зупинки міського транспорту, медичні та освітні заклади тощо);

– розстрілюють автобуси, автомобілі, де є цивільні, і що найжахливіше, де є діти;

– завдають ударів, незважаючи на те, що може постраждати велика кількість цивільних осіб;

– вчиняють акти насильства, жорстокості, репресалії, знущання серед цивільного населення та військових.

Наслідки не лише руйнувань інфраструктури, фізичного здоров'я, а й психологічного вже прогнозують спеціалісти. Адже протистояти впливу війни неспроможна жодна людина в світі. Навіть виборовши довгоочікувану перемогу, Україна понесе як матеріальну, так і моральну шкоду, яку неможливо оцінити. Руйнівний вплив на психологічне здоров'я нації загалом, так і окремо взятої людини, агресивні настрої, постійне перебування в стресі, уповільнення, а подекуди і унеможливлення вільно розвиватися дітям – це лише частина негативних наслідків, до яких призводить війна. Причому, ці та інші наслідки будуть усуватися десятиліттями, проте, все одно, залишать помітний відбиток на нових поколіннях, адже війна в Україні назавжди залишить сумний відбиток в історії людства, яке потягло за собою численні воєнні злочини, злочини проти людяності, злочини про екологічної безпеки тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 21.03.2024).

2. Принципи міжнародного гуманітарного права щодо ведення воєнних дій. URL : https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/DD_mod_04-1.pdf (дата звернення: 21.03.2024).

УДК 347:355.1(477)

Олександр КОРОЛЬОВ / Oleksandr KOROLOV
старший викладач кафедри тактики Сил підтримки
факультету Сил підтримки Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів)

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

До основних функцій Цивільно-Військового Співробітництва (ЦВС) Збройних Сил України (ЗСУ) належать:

- I. Забезпечення підтримки дій військ, що об'єднала:
 - забезпечення оцінки ситуації в цивільному середовищі;
 - визначення ключових цивільних показників, які мають критичний вплив на ведення бойових дій;
 - вироблення пропозицій для попередження негативного впливу цивільного середовища на війська та військову операцію загалом;
 - організацію та проведення попереджувальних заходів щодо недопущення перешкоджання діям військ, блокування військових колон на шляхах пересування, вантажів, місць дислокації, районів дій військ або обмеження свободи їх пересування;
 - визначення та аналіз негативного впливу дій військ на цивільне середовище та надання пропозицій щодо його зменшення;
 - формування позитивної громадської думки та прозорості щодо дій військ; участь в інформуванні цивільного населення у розрізі стратегічних комунікацій;